

† DR. FRAN BARAC

* 26. VIII. 1872. u Šemovcu, † 20. IX. 1940. u Zagrebu

† DR. FRAN BARAC.

Prof. A. Živković.

Pokojnoga predsjednika Hrvatske Bogoslovske Akademije, umirovljenoga profesora bogoslovsčkoga fakulteta i kanonika dr. FRANA BARCA, ispratila je povodom njegove smrti (20. IX.) i pokopa (23. IX. 1940.) hrvatska javnost pohvalama i priznanjima, što ih je pokojnik u punoj mjeri zaslužio. Njegove svećeničke vrline, njegov rad na korist zagrebačke nadbiskupije u svojstvu katehete, profesora bogoslovlja, ravnatelja nadbisk. dječaćkog sjemeništa, branitelja ženidbenog veza i člana Prvostolnog Kaptola zagrebačkoga, ocrtao je »Katolički List«, (br. 39. 1940.), kojemu je i pokojnik kroz niz godina bio urednikom. Njegov nacionalni rad u svojstvu političara i hrvatskoga patriote istakla su javna glasila (Hrvatski Dnevnik, Jutarnji List, Obzor i dr.), odajući priznanje i poštovanje nesebičnu i požrtvovnu njegovu nastojanju u najkritičnijim trenucima naše hrvatske povijesti.¹ Njegov naučno-literarni rad, napose u svojstvu profesora sveučilišta i stručnoga bogoslovsčkoga pisca, prikladno je da bude prikazan u »Bogoslovskoj Smotri« kao glavnom glasilu Hrvatske Bogoslovske Akademije, kojoj je pokojnik do posljednjih dana svoga života bio predsjednikom.

Neka odmah bude rečeno, da je Hrvatska Bogoslovska Akademija organizovana i u život privedena baš najviše njegovim nastojanjem. Što je pokojni Fran Barac u tom pogledu učinio u pojedinostima, vidi se iz prikaza koji u ovom broju donosi sadanji tajnik HBA dr. Keilbach. Iz tijesne suradnje s pok. predsjednikom u ovoj našoj instituciji, znadem s kolikom je ljubavlju pratio svaki njezin pothvat, koliko je žalio, da je uslijed neprilika na našem novčanom tržištu imetak HBA kroz dugo godina ostao vezan, da se postepeno smanjivao i tako onemogućio HBA onaj i onakav plodonosan razmah kako smo svi s njim željeli i očekivali. Da to stanje u neku ruku popravi i da

¹ O djelovanju pokojnikovu na ovom polju niti je ovom prilikom dostatno, niti točno pisano. Nije možda još ni vrijeme za to.

u najtežim časovima omogućiti nesmetano izlaženje glavnoga glasila »Bogoslovske Smotre« i crkveno-povjesnog časopisa »Croatia Sacra«, pokojni je dr. Barac pripomogao na taj način, što je svoju novčanu zakladu postepeno povisio na svotu od 100.000 dinara. Nije dakle Hrvatskoj Bogoslovskoj Akademiji bio samo predsjednikom, nego i veledušnim dobrotvorom. U svojim je govorima kod glavnih skupština uvijek isticao veliko značenje ove naše institucije za kulturni život hrvatskoga naroda, napose njegove inteligencije i opominjao mlađe svećenstvo, da ne zanemari tečevina i tvorevina svoje starije subraće, nego da zauzeto prione uz već uzorane brazde i nastavi ondje, gdje su stariji prestali.

I.

Bogoslovske je studije svršio pok. Fran Barac god. 1894. u zagrebačkom sjemeništu. Već je zarana okušavao na peru svoju sposobnost i okretnost, koju je kasnije vrsno zasljedio. Njegova suradnja u »Katoličkom Listu« otpočinje godine 1895. s člankom »Je li religija doista absolutno nužna?« i reda se u narednim godištim.² Iz priloga iz toga vremena se vidi koji su i kakovi su problemi zanimali mladoga svećenika i profesora. Oni su već odavali smjer kasnijem njegovom literarnom djelovanju, što je dobilo svoj biljeg revnim vršenjem vjeroučiteljske službe, kad je on izbliza zagledao u mlade duše svojih đaka, osjećao njihove potrebe, primjećivao njihove sumnje, pa po svojoj dužnosti kao i po osjećaju ljubavi, nastojao da im pomogne.

Barčev nastup kao srednjoškolskoga profesora religije (1895.) pada u vrijeme kad se kod nas stala razmahivati t. zv. pokretaška struja. Liberalizam se kod nas kao kopija stranih ideja ispoljavao poodavna u povremenim časopisima, više u literarnom nego u naučnom području, više od mode nego od uvjerenja. Ali je kao svaka negativnost zahvaćao sve više i prodirao sve jače osobito među omladinu. Naši su listovi iz onoga vremena,³ brošire i neki zbornici, rasadišta misli koje po-

² Slike iz biblijske povijesti na pozornici (1898); Naši zavodi i njihova zadaća (1904); Prilog reformi za nauk vjere u srednjim školama (1905); Vjera i znanost (1906).

³ Hrvatska misao (1897); Novo Doba, Pokret, Novi List, Hrvatski Đak, ponekad i Obzor, i dr.

tiču na revolt naročito u vjerskom i moralnom pogledu. Nije to ostalo nepoznato F. Barcu, pa je, razumljivo, tražilo od njega da i perom brani ono, što brani i naučava riječju pred đacima. On se zato laća posla da nakon deset-godišnjeg stručnog iskustva, đacima širom domovine utisne u ruke udžbenike, koji će biti obrana njihove djedovske vjere i štit pred nasrtajima moderne poganštine. God. 1908. izlazi njegova »Liturgika«, a god. 1909. »Katolička dogmatika« za više razrede srednjih učilišta. Izvrsna knjiga, koju do danas nije uspjelo drugom boljom zamijeniti. — »Dodatak« na kraju knjige opsiže oko 60 štampanih stranica u osmini i predstavlja jednu skladnu cjelinu kratko, ali iscrpno obrađenih najvažnijih osnovnih pitanja katoličkog naziranja na svijet.

Uopće su pitanja od osnovna značenja za život pobuđivala naročit njegov interes, napose pitanje odnosa vjere i nauke. U različnim se oblicima njegovo zanimanje kreće oko tih problema. A usredotočilo se na pitanju odnosa naravnoga reda prema nadnaravnom, dakle prvenstveno na apologetskom problemu. Nije isključeno da su i neki izvanjski razlozi odredili taj smjer njegova naučnoga interesa; činjenica je da se pok. Barac spremao, da na zagrebačkom bogoslovskom fakultetu danas sutra preuzme stolicu apologetike.

II.

U mjesecu siječnju godine 1907. odobrio je zagrebački bogoslovski fakultet Barčevu habilitacionu radnju »O modernoj katoličkoj apologetici«. Kratko je iza toga izašla štampom u Požegi⁴ negdje pod jesen, gotovo u isto vrijeme, kad je objelodanjena i glasovita enciklika Pija X. »De modernistarum doctrinis«. Već je u posljednjem svesku krčke »Hrvatske Straže« te iste godine u članku »Vratimo se silogizmu«⁵ nabačena misao, da se u Barčevoj knjizi nalazi koješta što najnovija enciklika kori i zabacuje, čemu prigovara kod nekih katoličkih filozofa i apologeta. Dr. Barac ubrzo poziva »Hrvatsku Stražu« da nabačenu tvrdnju dokaže.⁶ Odgovara mu ured-

⁴ Tisak Hrvatske Tiskare, 8°, str. 160, cijena 1 Kr. 75 fil.

⁵ Hrvatska Straža V (1907), str. 593.

⁶ Katolički List, br. 7 (1908).

nik H. S. dr. Binički,⁷ da će H. S. u novom svom godištu podrobno ocijeniti Barčevu studiju. I doista! Pod naslovom »Kritička pisma mladom apologetu« nanizao je — bez svog potpisa — pok. biskup dr. A. Mahnić seriju članaka,⁸ koji su oštro upirali na pojedina mjesta studije »O modernoj katoličkoj apologetici«, dovodeći ih u vezu s mislima i naukama, što ih je Pijo X. odsudio u netom izašloj enciklici. Ne čekajući svršetka Mahnićevih članaka, javlja se u »Katoličkom Listu« profesor (a kasnije nadbiskup) dr. A. Bauer,⁹ zatim prof. dr. Pazman,¹⁰ a nakon njih sâm autor studije¹¹ odbijajući i svaku pomisao na ma kakovu vezu autorovih misli i izvoda s modernističkim naukama. Ni bogoslovi izvan Zagreba nisu šutjeli; o Barčevoj studiji su iznijeli svoja mišljenja¹² stavljajući neke prigovore, ali u dosta blagoj i obazrivoj formi. Uzbuđenost je i previranje zbog oštrih nastupa bilo u jednom veoma visokom stupnju, tako da je ta polemika daleko nadmašila prosječni interes jedne nove publikacije i postala kod nekih mjerilom za ocjenu ispravnosti. Dr. Barac se sa svojim prijateljima utekao pravorijeku glasovitoga kardinala Merciera i zatražio njegovo mišljenje. Studija je prevedena na latinski i odaslana kardinalu dne 3. III. 1909. U međuvremenu je nastavljena polemika, pa »Hrvatska Straža« u god. 1909. brani¹³ svoje izneseno gledište, opsežno se osvrćući na svaku riječ obrane. Čak i u god. 1911. donosi HS nov jedan opsežan prilog koji tereti Barca.¹⁴ Tako je o toj studiji bilo napisano više, nego što je ona sama po opsegu zauzimala kad je izašla.

Danas mogu iznijeti iz ostavine pokojnikove što se sve poduzelo u toj stvari. Pod datumom od 24. XII. 1908. javlja gener. vikar kardinala Merciera, E. Van Roey pristanak kardinala, da mu se u prijevodu

⁷ Jutro br. 3 (1908).

⁸ Hrvatska Straža VI (1908): Kritička pisma mladom apologetu.

⁹ Katolički List br. 15 (1908): Na obranu studije »O modernoj katoličkoj apologetici«.

¹⁰ Katolički List br. 17 (1908).

¹¹ Katolički List br. 40, 41, 42 (1908): Hrvatskoj Straži na »Kritička pisma mladom apologetu«.

¹² Vrhbosna br. 23 (1908); br. 1 (1909); Kat. List br. 36—43 (1908); Glasnik biskupija bosanske i srijemske br. 10 (1907); Serafinski perivoj 1909 str. 41.

¹³ »Hrvatska Straža« na obranu svoje kritike, god. VII (1909), Prilog. str. 1—66.

¹⁴ »Na razmišljanje kritičarima« od Tomislava H-vić, Hrvatska Straža, god. IX. (1911), Prilog str. 1—84.

dostavi spomenuta studija. Dne 26. lipnja 1909. javlja isti, da će mišljenje kardinalovo stići zakratko i pravodobno. Dne 27. srpnja 1909. saopćuje brzojavno: *Judicium bonum est, hodie mittetur*. Pod datumom od 28. srpnja 1909. stiže pismo s vlastoručnim potpisom kard. Merciera i s ovim tekstom: »**Opus quod dr. Barac de scientia atque methodo apologetica conscripsit, nullam damnati modernismi formam vel doctrinam nobis referre videtur. Quae passim leguntur de necessitate mentem modernam assequendi, necnon de internis religionis supernaturalis criteriis, et de methodo psychologica adhibenda, bene cohaerent cum methodo quae traditionalis vocata externis criteriis innititur. Propositiones quae insinuatae fuerunt, a veritate discordare non videntur si iuxta contextum et totius libri doctrinam judicantur.**«

Mechliniae, die 28. julii 1909.

D. Card. Mercier
arch. mechliniensis

Pismom od 16. XII. 1909. javlja dr. Barcu gener. vikar Van Roey, da je i biskupu Mahniću saopćen tekst kardinalove deklaracije, pošto se on obratio na kardinala s pitanjem: stoji li da je uslijedilo neko kardinalovo pismo u toj stvari koje kruži u Hrvatskoj, a puno je hvale za autora. U svom pismu od 30. XII. 1909. saopćuje dr. Barac, da deklaracija kruži samo »au cercle des adeptes«, a nije isključeno da je tko i komentira kao »pleine d'eloges«. Javno nije objelodanjena, nego je on misli objelodaniti u siječnju 1910. kad nastupi mjesto privatnog docenta u Zagrebu. Odmah na to slijedi pismo od 3. siječnja 1910. u komu čestita Van Roey imenovanje za profesora na fakultetu, ali misli da ne bi bilo umjesno objelodaniti gore spomenutu kardinalovu deklaraciju s razloga, da se njegovo ime ne provlači u polemikama, koje će se vjerojatno nastaviti. Pok. dr. Barac mu u pismu od 10. svibnja 1910. izlaže razloge, koji ga nukaju, da ipak objelodani onu deklaraciju, jer se radi o njegovom izboru za profesora (ispravlja navod posljednjega pisma: da nije izabran za profesora nego za privatnog docenta), a i o časti samih profesora, koji bi inače mogli doći pod sumnju, da biraju čovjeka neoprana od modernističke ljage. Na to je pismo uslijedio odgovor od 16. lipnja 1910. gdje kardinal dozvoljava publiciranje svoje deklaracije uz uvjet, da pred tekst bude stavljena ova opaska: »**Relatione mihi de opere tuo a revisore competente facta, iudicium hoc de »Apologetica moderna catholica« ferre posse ac debere existimo: Opus etc . . .**«.

Svi su aktivni sudionici kod ove uzbudljive i po pokojnoga dr. Barca teške drame, danas na Božjoj pravdi. Njima ne može biti krivo, ako se konačno saznade put i način, kako se pobjeda istine i pravednosti probijala na svijetlo. Da nije bilo fatalne vremenske koincidencije s izlaženjem enciklike »O modernizmu« i Barčeve studije, pa da je ova izašla samo godinu dana prije, imala bi podnijeti koji taj prigovor radi napadnog omalovažavanja skolastičke filozofije (str. 95, 107), radi nejasne formulacije nekih stavaka (str. 84), radi misli da bi se i u mo-

dernoj filozofiji mogli naći podesni pojmovi za tumačenje dogmi (str. 78.) i sl. Ali tolike graje, sumnjičenja i nervoze, koliko je doista proizvela kritika pok. biskupa Mahnića, stvarno ne bi bilo. A da je studija izašla samo pô godine kasnije, sâm bi autor ona mjesta koja mogu dati neki povod sumnjičenju, popratio i dotjerao prema namjerama i uputama enciklike. Jer p o k o j n i se Fran Barac nije nikada udaljio od intencija sv. Stolice i ortodoksna crkvenog mišljenja, niti je imao ma i sjenku težnje da se udalji. To je najbolje pokazao sav njegov život i rad nakon ove bolne afere, koju je, recimo slobodno, skrivio preoštri nastup inače oštroumnoga i svetoga biskupa Mahnića. On je u svojoj revnosti za Božju stvar držao, da bi samosvijesno i samouvjerljivo pisana Barčeva studija »O modernoj katoličkoj apologetici« mogla imati za mladi »katolički pokret« loših posljedica, pa je udario svom žestinom da to u korijenu spriječi. To mu je doista i uspjelo, i to je jamačno jedan pozitiv an uspjeh ove žestoke polemike. Ali je njegov sud bio stvarno preoštar, njegovi izvodi povlačeni odviše pod dojmom istom izašle enciklike, a njegov obzir na ličnost autora i teške posljedice za nj i naše prilike — baš nikakav. Za pisca je studije »O modernoj katoličkoj apologetici« razumljivo, da se u pred-encikličko vrijeme nije znao posve oteti navalama i utjecajima, što su ih Loisy i njegovi istomišljenici sijali po francuskim časopisima i knjigama, s kojima se pok. Barac u svom studiju apologetike najviše služio. Pogotovo kad su modernističke ideje Loisyeve oprezno sipane po časopisima pod raznim imenima autora, namjerice uvijeno i kroz dosta dugo vrijeme, kako je to sam Loisy naknadno priznao.¹⁵ Otud je shvatljivo da se autora studije uhvatilo nešto od onoga načina izražavanja, kako su skolastika i ostali apologetski problemi prolazili u predstavljanju tih modernističkih autora. Ali to je kod njega sve bila tek izvanjska prašina, nehotična i nesvjesna manjkavost, daleko od stvarnog ideološkog stava modernističkih pisaca. Pogotovo bi u takovom slučaju jedan obziran, prijateljski i ireničan nastup kritičara bio kud i kamo više na mjestu, nego onaj što je doista uslijedio.

¹⁵ Vidi: Gračanin, »Ciljevi i putevi modernizma«, Bogoslovska Smotra, XXVIII (1940), str. 253.

Pred prijestoljem su Svevišnjega danas smireni i izmireni nekadanji teški protivnici; i jedan i drugi dobro vide kako su im duše bile čiste od svake zle namjere i ako su pogrješke ljudske slabosti postojale s obje strane. Pokoj im i vječni mir u Gospodu!

* * *

Nema sumnje da je habilitaciona studija »O modernoj katoličkoj apologetici« najbolje i najvrijednije Barčeva literarno-naučno djelo. Napisana znalački, sa zagledanjem u srž predmeta, jasno i iscrpno, ona ga je stvarno kvalifikovala za posao, koji mu se kao profesoru apologetike na sveučilištu u neku ruku službeno nametao. On je i sâm cio život svoj mislio na svoju dužnost, da hrvatskom narodu pruži katoličku apologetiku, djelo izrađeno za naše moderno skeptičko i agnostičko vrijeme. Znao je za težinu posla koji ga čeka, snovao je i kombinovao, kad i kako da ga otpočne. Danas je mrtav, a te svoje želje nije ostvario.

Zašto? Od godine 1907. pa do 1940. protekao je lijepi niz godina. Vremenski bi se i kraj ostalih drugih posala dalo ipak napisati djelo, koje bi u dva ili u tri sveska iznijelo sav predmet, obrađen savremeno i stručno. Mislim da ću ispravno odgovoriti ako spomenem: da je od konca godine 1907. sve do svršetka 1910. stajao lično i odviše pod dojmom teške borbe za svoju reputaciju i ortodoksnost nazora iznesenih u studiji »O modernoj katoličkoj apologetici«; da mu je nakon dolaska na fakultet tek valjalo izrađivati redovna predavanja; da je već godine 1914. buknuo svjetski rat i trajao do pod konac 1918., a to vrijeme ni u našim prilikama nije bilo podesno za teži naučni posao. Pogotovo je to vrijedilo za nj, koji se u to doba intenzivno bacio na politiku. Politika je posao što čovjeka zanosi i odnosi kao snažno strujanje vjetera i oluje; tim je on vjetrom ostao nošen i kroz sve ostale godine svoga života — taman do smrti.

Uklanjanje s profesorske stolice i s fakulteta — i ako za kratko — (proveo Sv. Pribičević g. 1924) samo ga je još više odalečilo od struke. A kasnije je nadošao kanonikat s dužnostima, pa gradnja Dječaćkog sjemeništa i rektorat u tom zavodu — sve službe koje zauzimaju čitava čovjeka. Kraj svega toga posla još redovno vršenje predavanja i ispita na fakultetu — sve

je to očito pružalo malo nade, da će njegova želja za pisanjem apologetike na hrvatskom jeziku, prijeći u djelo.

No uz ove izvanjske smetnje pokojni se prof. Barac ponešto žacao ovoga posla još s dva unutrašnja razloga: prvi mu se izdizao pred oči u činjenici, da se on prije nastupa pravoga apologetskoga rada nije sistematski upoznao s kršćanskom filozofijom i da je to osjećao i spominjao kao jedan manjak. Njegovo poznavanje i kršćanske (skolastičke) i moderne filozofije nije bilo nipošto oskudno, ali je ono prišlo k njemu sporadički, nabačeno i prikupljeno po potrebi, a ne sistematski, zaokruženo i u formi jedne povezane cjeline. Otud izvjesno oklijevanje. Drugi je razlog u njegovoj nešto prejakoj kritičnosti i strogosti prema samome sebi i svom radu. Takova je autokritika i te kako potrebna svakome, tek ni ona ne smije biti pretjerana. Neki naši mlađi ljudi koji se laćaju pera, trebali bi da se u ovoj točki ugledaju u pokojnika. Karakteristična je za ovo činjenica, da ni do konca smrti nije oštampao u posebnu brošuru svoje predavanje »Djevica majka i Spasitelj u sumerskoj religiji«, koje je kao protuodgovor pisanju prof. Grge Novaka (u »Novostima«) održao u priredbi Hrvatske Bogoslovske Akademije u Jeronimskoj dvorani u Zagrebu. To je predavanje već kao posebna knjižica kroz dosta dugo vrijeme oglašivano na omotu »Bogoslovske Smotre«, naručivano s nekih strana, ali pokojnik ga nikada nije predao u tisak. Ostalo je neštampano u njegovoj literarno-naučnoj ostavini samo zato, jer neke tvrdnje nije dospio sa svom sigurnošću dosta točno provjeriti. Otud je shvatljivo, da mu je opsežnost materijala, važnost predmeta, raznovrsnost problema i njihovih rješenja, uz ogromnu literarnu produkciju na svim modernim jezicima, koju bi valjalo bar u glavnom svladati, — nametala misao: da možda taj posao ne bi priveo kraju sa svom potrebnom točnošću i preciznošću . . .

Šteta —; ja sam uvjeren da bi nam Apologetika Frana Barca bila i ostala na ponos!

III.

Od svoga nastupa kao profesor apologetike na bogoslovskom fakultetu štampao je pok. Barac svoje literarno-naučne prinose i u »Bogoslovskoj Smotri«, koju je pokrenuo god. 1910.

profesor Pazman uz suradnju dr. Edgarda Leopolda. Apologetskog je karaktera izvještaj o stanju pitanja »Je li Isus Krist živio?,¹⁶ koje su pretresali naročito njemački neki časopisi; više je dogmatičke prirode, ali i za apologeta od važnosti pitanje »O tajnoj ispovijedi«,¹⁷ koje raščinja s dogmatsko-povijesnog gledišta; »Apologetičke bilješke« u istom godištu¹⁸ obrađuju pojam apologetike, povijest religija, vjeru i podrijetlo čovjeka u vezi s prirodnim znanostima; opet »O religiji pretpovijesnog čovjeka«. ¹⁹ — Apologetična bilješka »Iz povijesti religija«²⁰ nije bilješka, nego na osnovu najnovije literature potpuna radnja; na str. 211. je odgovor na upit »O nepogrešivosti sv. Oca.«

U god. 1916. izvješćuje o »O grobovima sv. Petra i Pavla u Rimu« na temelju novih otkapanja kod sv. Sebastijana i iznosi »Priloge k dokazima za ekzistenciju Božju«. ²¹

U obnovljenoj »Bogoslovskoj Smotri« posvećuje napose pažnju pitanjima iz područja znanosti religija. U god. 1923. su četiri njegova priloga: prvi²² nosi naslov »Prehistorija, etnologija i znanost religija u apologetici«, a govori o iskorišćavanju rezultata spomenutih znanosti za apologetiku; drugi²³ daje izvještaj o etnološkoj sedmici u Tilbourgu (1922), a treći u vrlo iscrpnom pregledu i s mnogo izvrsnih opazaka opisuje »Etnološko-religijski naučni kurs u St. Gabrielu« kod Beča.²⁴ U bilješkama toga godišta piše »Budizam i nauka o kulturnim okruzima«. ²⁵ Godina 1925. donosi njegov »Izvještaj o Naučnom zboru za istočno bogoslovlje« u Ljubljani i »Izvještaj o etnološkoj sedmici u Milanu«. ²⁶ Prigodom spomen-proslave 1.500-godišnjice sv. Augu-

¹⁶ Bogoslovka Smotra, god. II (1911) str. 63.

¹⁷ Bogoslovka Smotra, god. III (1912) str. 417.

¹⁸ Bogoslovka Smotra, god. III (1912) str. 90.

¹⁹ Bogoslovka Smotra, god. IV (1913) str. 194.

²⁰ Bogoslovka Smotra, god. V (1914) str. 197.

²¹ Bogoslovka Smotra, god. VII (1916) str. 190. i 196.

²² Bogoslovka Smotra, god. XI (1923) str. 3.

²³ Bogoslovka Smotra, god. XI (1923) str. 63.

²⁴ Bogoslovka Smotra, god. XI (1923) str. 312.

²⁵ Bogoslovka Smotra, god. XI (1923) str. 222.

²⁶ Bogoslovka Smotra, god. XIII (1295) str. 145. i 489.

stina govorio je u Jeronimskoj dvorani²⁷ kao predsjednik o »Znamenitosti sv. Augustina«. Kad je »Bogoslovska Smotra« stupila u 25. godinu svoga života napisao je uvodni članak pod naslovom: »U dvadeset i peto godišće«,²⁸ gdje je iznio svoje misli o zadaći B. S. o dosadanjem njezinom razvoju kroz sve to vrijeme. Pokojnom dobrotvoru Hrvatske Bogoslovske Akademije nadbiskupu dr. A. Baueru odužio se lijepim prikazom²⁹ u kojemu prikazuje pok. nadbiskupa iz bližega stava što ga je za života zauzimao prema njemu. Jednako je B. S. donijela njegov nekrolog³⁰ papi Piju XI. i pozdrav novoizabranom papi Piju XII. To je uopće posljednji štampani članak iz pera pok. Frana Barca.

Vidi se da je dr. Barac u ranijim godinama više i češće sudjelovao sa stručnim priložima, napose s onima iz područja povijesti znanosti religija. Kasnije se njegov aktivni prinos omeđio na prigodne članke i popustio s razloga što je u godinama odmakao, a i te kako bio opterećen poslovima izvan voga stručnoga područja. Kao dugogodišnji kateheta na srednjoj školi prvenstveno se zanimao za pedagoške i didaktičke probleme. Otud njegovo marno sudjelovanje u pedagoškom časopisu »Kršćanska škola«. ³¹ A kad je prigodom proslave 50-godišnjice hrvatskog sveučilišta u Zagrebu valjalo prikazati historički razvoj »Teološkoga fakulteta« i njegov udio u sastavu sveučilišta, izveo je to vrlo iscrpno na osnovu arhivskih podataka pok. dr. Barac.³² Ne smijem prešutiti ni njegov rad kao kritičara i recenzenta pojedinih stručnih djela. Niz takovih priloga, koji traže ne malo truda i vremena, nalazi se razasut po stranicama pojedinih godišta »Bogoslovske Smotre«. Kad se još uzmu u obzir i prinosi izašli u tom razdoblju u »Katoličkom Listu«, ³³ mora se priznati, da je Fran Barac kao marljiv radnik i s ove strane ispunio svoju zadaću potpunoma, časno i savjesno.

²⁷ Bogoslovska Smotra, god. XVIII (1930) str. 475.

²⁸ Bogoslovska Smotra, god. XXV (1937) str. 1.

²⁹ Bogoslovska Smotra, god. XXVI (1938) str. 1—45.

³⁰ Bogoslovska Smotra, god. XXVII (1939) str. 31. i 87.

³¹ Kršćanska škola, god. 1899 »Naučna osnova za nauk vjere u srednjim školama«.

³² Spomenica akademičkog senata (»Sveučilište kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, 1874—1924«), Zagreb 1925. str. 79—96.

³³ Bilješke o monizmu (1912), O vjeri i znanosti, — Religija duha i autoriteta (1914), Uzroci moderne dekadance i njezin lijek, — Za orga-

Moram još napose spomenuti i s pohvalom istaći brigu, koju je svake godine posvećivao ciklusima javnih predavanja, što ih je Hrvatska Bogoslovska Akademija priređivala u Adventu i Korizmi. Redovno je on otvarao prvo predavanje i prisustvovao svima ostalima, prateći pojedinca i nadzirući rad na tom području. Nije se varao kad je javnim predavanjima pridavao veliku važnost s obzirom na činjenicu, da se u Zagrebu mnogo predaje, ali malo ili nikako ne razvija ona ideologija za koju je on, a za koju i mi svi živimo. To je pak potrebno Zagrebu i njegovoj inteligenciji, osobito onoj koja ima odlučnu ili barem mjerodavnu riječ u našem narodnom životu. Bez jasnih misli o svrsi života kako pojedinca tako naroda, bez ispravna shvaćanja o moralnom zakonu u tom životu, bez jasnih pogleda u pitanja što zadiru u rješenje socijalnih problema, sav se narodni život po predstavnicima koji tapaju u mraku, mora razvijati s poteškoćama. Nisu izvanjski uzroci ni najveće, ni nesavladive poteškoće; zlo za narodni život pojedinca i kolektiviteta, proizlazi iz čovjeka. Stvorite ili bolje odgojite moralno čestite ljude, pa ćete polagano, i kraj izvanjskih poteškoća, stvoriti sretan i napredan narodni život. Ako ne će uslijediti materijalno blagostanje, doći će u duše jedno ispravno razumijevanje što sobom donosi zadovoljstvo; a zadovoljstvo je veće dobro od blagostanja. Zato je pok. Barac nastojao da HBA ne napusti te svoje misije i bio vrlo žalostan, kad je bilo s kojih razloga morala odustati od priredbe javnih predavanja.

Sâm je sudjelovao u ovom poslu i predavao — i ako ne često — kako u priredbama HBA tako i u Pučkom sveučilištu. Jedno od takovih njegovih predavanja za vrijeme svjetskoga rata izašlo je i posebno otšampano.³⁴

*

Ime dr. Frana Barca kao naučnoga radnika i promicatelja bogoslovske nauke na korist i za napredak hrvatskoga naroda, ostat će zlatnim slovima upisano u našoj povijesti. Vječni pokoj i mir njegovoj duši!

nizaciju karitativnog rada, — Papa mira i ljubavi (1915), Kralj slave, — Čuvajmo mladež, — Djeca za odrasle, odrasli za djecu, — Konferencije za zaštitu mladeži, — Organizirajmo karitativni rad (1916), Crkva hram Duha Svetoga, — U spomen † dr. J. Kreku (1917), Naša jadanja, — Neki povodi naših jadanja (1918).

³⁴ »Rat i vjera«, Zagreb 1916, 8°, str. 24.